

Çeviride Renklerin Evreni

Tanju İNAL

*Bilkent Üniversitesi, İnsani Bilimler ve Edebiyat Fakültesi,
Mütercim Tercümanlık Bölümü
inal@bilkent.edu.tr*

ÖZET

Renkler simgesel ve kültürel bir algılama ve değer biçimi olarak kültürlerarası farklılıklar gösterir. Algı ve değer farklılığından kaynaklanan aktarımlar farklı erek dillerde çevirmenin karşısına bir sorunsal olarak çıkar. Öyle olunca da özellikle yakın-ara renk tonları erek dilde doğru ve tam karşılığını bulamayabilir. Bunun sonucu olarak çeviri metinlerde kimi renkler ışıldarken, kimi renkler tersine soluklaşabilir ya da bütünüyle silikleşebilir.

Bu sorunsal ve renk evrenini Fransızcadan Türkçeye, Türkçeden Fransızcaya yapılmış olan yazınsal çevirilerden seçeceğimiz kimi örneklerle irdelemeye çalışacağız.

Anahtar Sözcükler: Renkbilim, renklerin algısı, renklerin sembolleri, renklerin tonları ve çevirileri.

L'univers Des Couleurs Dans La Traduction

RESUME

Les couleurs ont des différences interculturelles en fonction de leurs valeurs et leurs significations symboliques et culturelles. Les différences de perception et de valeur sont des problématiques pour le traducteur dans certaines langues cibles. Ainsi, il peut être difficile de trouver l'équivalent exact de différentes échelles de

tons de couleurs dans la langue cible. En conséquence, dans les textes traduits, certaines couleurs brillent tandis que d'autres, au contraire, peuvent être ternes ou peuvent complètement disparaître. Nous allons essayer d'examiner ce problème et l'universalité de la couleur à travers des exemples choisis de traductions littéraires du français vers le turc et du turc vers le français.

Mots clés: Chromaticité, perception des couleurs, symboles des couleurs, traduction des teintes des couleurs.

The Universe of Color in Translation

ABSTRACT

Colors have intercultural differences according to their value and how they are perceived symbolically and culturally. Perceptive and value differences are problematic for the translator in some target languages. Thus it may be difficult to find the exact equivalent of various scales of color tones in the target language. As a result, in translated texts, some colors shine while others, on the contrary, can be dull or completely fade. We will try to examine this problem and the universality of color through selected examples of literary translations from French to Turkish and from Turkish to French.

Key Words: Chromaticity, perception of colors, symbols of colors, translation of tones of colors.

Renklerin donattığı, kuşattığı bir evrende yaşıyoruz. Çiçekleri, ağaçları, meyveleri, sebzeleri, dağları ovaları ile doğanın yanısıra günlük yaşamımız, kullandığımız nesnelere ve giysiler her an değişen, değiştirilen bir renk cümbüşü içinde.

Varlığı milyonlarla ifade edilen renk evreni bir duyum, bir algılama biçimi. Aynı zamanda fizyolojik, psikolojik ve kültürel bir olgu. Algılamalar, adlandırmalar, farklı kültürler ve coğrafyalara göre değişiyor. Aynı şekilde renk algıları, kavramları ve dilsel kaşılıkları da değişiyor. Renk kavramları her dilde, aynı karşılığı bulamayabilir. Daha da ötesi kimi dillerde renk tonlarını ifade eden sözcük çeşitliliğine bile rastlanmıyor. Bütün bir yıl buzullar içinde oturan Eskimolarda beyazın çok sayıda karşılığı varmış.

Renklerin o kadar çeşitli sınıflandırması var ki, araştırmalarım sırasında karşılaştığım adlandırmalar ve karşılıkları eksik kalacak da olsa şöyle ve sayısı bol örneklerle sıralamak isterim:

Temel, ana-ara renkler, zıt renkler, sıcak-soğuk renkler, komşu renkler, kararsız, müphem, yaklaşık renkler, yumuşak, parlak karşıtı mat, kirli renkler, beyaz gri gibi nötr renkler, heraldik renkler (Kral'lık armalarının simgesel renkleri) saf, ahenkli, (yani renklerin ton değerlerinin uyumlu kullanılışı) unutulmuş, yasak renkler (İsrail'de açık mavi-beyazın reklam aracı olarak kullanılması sınırlı), eşduyumsal renkler (sinestezik) ve kimi harflerin renk algıları. Hemen Rimbaud'nun (**Les Voyelles**) **Sesliler** adlı şiirini anımsıyoruz.” A kara, E ak, I al, U yeşil, O mavi- İlhan Berk 'in çevirisinden. Kandisky de resimlerini yaparken renkleri duyumsadığını ifade eder.

Renklerle ilgili araştırmalar Fransızca “chromacite” dediğimiz renkbilimin temelini oluşturuyor.

Sanat başta olmak üzere, değişik dillerin, kozmetik, döşeme, boya sanayinin, tıpta renkle terapinin ve birçok alanın renklerle dansını düşünelim. Yoğun renklerin çağrıştırdığı simgesel değerlerin kültürlerimize göre değişik anlamlar ifade ettiğini düşünelim. Çok yaygın bir örnekten başlamak gerekirse; kültürümüzde Batı kültüründe de olduğu gibi matemin, acının ve üzüntünün rengi siyahdır. Oysa siyah Afrika'da, Uzakdoğu'da matem rengi olmayıp beyazdır. Sıraladığım ülkelerde siyahın yerine beyaz kullanılıyor. Beyaz vücudun ölümle değişen hallerini, yeni bir yaşama başlangıcı simgelermiş. İran ölümün simgesel rengi olarak maviyi, Tayland-Brezilya moru; Mısır pembeyi; Filipinler, Latin Amerikalılar sarıyı seçmiş.

Böyle değişik algılar olunca ister istemez çevirmenlerin renkleri bir başka dile aktarım serüvenlerini düşünüyorum. Ve onlara anlayışla yaklaşılmasını diliyorum. İşleri gerçekten çok güç. Tüm bu renkleri siyah diye mi çevirecekler, yoksa dipnot mu düşecekler? Kültürel farklılıklar konusunda çeviri edimi önemli bir konu. Emirates Hava yollarının bir yanılığını okumuştum. Uzakdoğu'ya giden yolcularına beyaz karanfil dağıtan hava yolu daha sonra beyazın ölümü simgelediğini anlayarak bu jestinden vazgeçmiş. Bir başka örnek; Batı kültüründeki durumunun tersine, pembe, Belçika'nın kimi bölgelerinde erkek bebekler için tercih edilen bir renk imiş. Havai'de kumun rengi bir plajda yeşil, bir diğerinde kırmızı, bir diğerinde toprak sarısı imiş.

Farklı kültürler için seçilen “renk” tercihleri moda deyimiyle trendler, bu kültürel farklılıkların bilincinde olmak zorunda. Bu nedenle her alanda pazarlamacılar etkileşimde oldukları kültürle, renklerle özdeşleşmek durumunda ve hatta bu alanlarda çeviri yapanlar da.

Çalışmamızın odağında, renklerle kurgularını ve düşlerini oluşturan kimi yazar ve şairlerin renk kullanım öncelikleri, simgesel anlamları ve bu renklerin çeviri süreci içindeki halleri var. Renkleri aktaran çevirmenler, her rengin değişik renk tonlarını ne derece içselleştirebiliyorlar? Her renk tonuna tam karşılık bulabilmeleri mümkün olabiliyor mu? Bu konulara değinmek istiyorum.

Dilimizde renklerin adı çoğunlukla Arapça, Farsça kökenli. Fransızcadan alıntılar bej, gri, krem başta olmak üzere karmen kırmızısı, vermiyon kırmızısı, saks mavisi, siklamen, turkuaz gibi. Dilimize yerleşmiş kimi renk adlarını yavaş yavaş unutmaya başlamışız. Renkbilimciler bu olguya yavruağzı rengini örnek gösteriyor. Yavruağzının yerini, somon tüketimiyle somon veya pastel pudra almış. Mavi-yeşil arası renk olan “tirşe” rengi, yok olmaya yüz tutmuş “Rıhtım kenarında en taze yosunların tirşe çizgisi var” R.E. Ünaydın’ın şiirinde kullandığı bu rengi kaç kişi biliyor? Algılamalar aynı mı? Fransızcası “glauque”; fırtına öncesi deniz rengi diye verilmiş. Bu renge örneğin Théophile Gautier’de rastladım.

Théophile Gautier Cléopatra’nın elbisesinin rengini “robe éclatante glauque” olarak tanımlıyor. Günümüz Fransızcasında “glauque” renk tonu olarak pek kullanılmıyormuş. Bizde “ekru”, “güvercin boynu” renginin kullanım sıklığı da zayıflamışa benziyor.

Değişik alanlarda örneğin mobilya, kozmetik, iç dekorasyonda ve at donlarında (at renkleri) değişik karşılıklar var. Bir iki örnek: mint yeşili, avokado yeşili, yağ yeşili, fişi beyazı gibi renkler daha çok iç dekorasyon renkleri olarak karşımıza çıkıyor. At donu olarak da kula, doru, kır atlar için kullanılıyor. Modacı Ümit Ünal Voque dergisindeki yazısında kurşununun yerine artık “antrasit” kullanıldığını belirtiyordu. Füme- koyu kül rengi çorap daha çok “antresit” diye anılıyor. Çeviride güçlük yaratan kimi renk tonları var. Nitelendirme sıfatlarıyla kullanılan renkler var. Tam karşılığını bulmak gerçekten güç. Açık-yeşil arası göze “güvela” deniyormuş. İlk kez duydum. Çakır göz: o da açık mavi.

Süper-massif-intense nitelikleri-rengin gücünü arttırmak için kullanılıyor: “Super-massif rouge” gibi. Açık için “clair”, “tendre”; “Le ciel était trop trop tendre . Çok çok açık mavi anlamında. Koyuluk “mat-sombre-brut”; canlı-cart, “vif, lumineux”; “criard (rose criard-çingene pembesi), strident, splendide”; uçuk- “lavé/délavé, passé, pale, terne, fané”; hareli, menevişli “moiré”.

Renklerin tonunu arttıran Fransızcada bir de tout, tout à fait gibi anlamı daha da pekiştiren sıfatlar var.

Tout rouge: kıpkırmızı belki de “rouge cramoisi” karşılığı; “tout à fait roux” kıpkırmızı, çoğu zaman da kıpkızıl. İkilemeli sıfatlar renk tonunu arttırmak için kullanılıyor.

Yaklaşık renkler diye adlandırdığımız renkleri Fransızcada belirleyen ekler -âtre -asse -aste, -âde, -ad. Bu eklerin Türkçedeki karşılıkları -ımtırak, -ımsı, yani küçültme sıfatıyla kullanıyoruz. Bir iki örnek; imsi:

La fumé noirâtre=Karamsı, karamtırak, karamtıl duman, la fumée bleuâtre= Mavimsi duman.

Une clarté blanchâtre= beyazımsı bir aydınlık.

Reflets verdâtres= yeşilimsi hareler.

Des dalles jaunâtres= Sarımtırak taşlar.

Les yeux verdâtres= yeşile çalan, yeşilimsi, yeşile yakın gözler: Bu örnek için Baudelaire'in “**Chant d’Automne**” - “**Güz Türküsü**” adlı şiirindeki bir dizesini anımsadım(j’aime de vos longs yeux la lumière verdâtre-Çevirisi Abdullah Rıza Ergüven'den). “Tutkunum o yeşilsı badem gözlerine.” Çevirmen yeşili anımsatan “badem” sözcüğünü kullanmış.

La robe olivâtre: neftimsi, siyah-yeşil, zeytin yeşili.

Jaunasse: sarımsı (pull-over jaunasse).

Verdasse: yeşilimtrak (une écharpe verdasse).

Veya rougeaste: kırmızımsı (12. yy.).

Lèvres bleuâtres: mavimtrak, maviye çalan, mor dudaklar.

Ad eki ile noiraude: siyah-mat saçlar (les cheveux noirs).

Bu eklerle yapılan renkler yaklaşık rengi veriyor, kimi zaman ‘vaguement’ sözcüğü ile de birlikte kullanılıyor.

“Cet animal était de couleur vaguement blanchâtre”: bu hayvan belli belirsiz beyazımsı bir renkte idi.

Türkçede “çalan” diye bir deyiş var. Fransızcada “tirer sur” olarak ifade ediliyor. Kimi zaman “virer” fiili ile de kullanılıyor.

“Grand bloc de pierre d’un beau gris tirant sur le bleu”= Maviye çalan bu güzel kurşuni taş.

Kurşuni kül rengi, boz rengi diye de çevrilmiş.

Bir de “kesmiştir” ile kullanılan renk var:

“Le colchique couleur de cerne et de lilas” = Gözlerin mora kesmiştir / gözlerin mor halkası gibi.

Le fleuve virait au rouge: kırmızıya kesen.

Bir de birleşik nitelemeler var, iki ayrı renkten oluşan: brun rougeâtre, noir violâtre, beige rosâtre gibi. Bir başka örnek de pembe serisinden: rose, rosé, rosace, rosâtre gibi. Pembe, pembemsi, gül pembesi, pembemtrak, pespembe. Bir de beige rosé (pembeye çalan bej), mauve rosé- (pembeye çalan mor) gibi.

Türkçedeki pembe tonlarının karşılığı ayrıca; pembe, küpe çiçeği pembesi, sıcak pembe, mercan pembesi, lavanta pembe, horozibiği pembe, fuşya, kiraz çiçeği pembe. Fransızcadaki karşılıkları ile her zaman denkleşmiyor.

Örnekler çoğaltılabilir; ama ben renklerden kırmızı üstünde durmak istiyorum. Kırmızının o kadar çok tonu ve adlandırması var ki.

Kırmızı çok çeşitli olgularla adlandırılmış.

Örneğin çiçeklerle:

Rouge coquelicot= Gelincik kırmızısı/rouge vermillon= Nar çiçeği kırmızısı/ rouge capucine: Latin çiçeği kırmızısı/ rouge glaieul: Glayöl çiçeği kırmızısı/ pourpre rouge=Erguvan ağacı kırmızısı.

Meyvelerle:

Rouge framboise= Ahududu kırmızısı,

Rouge groseille= Frenk üzümü kırmızısı, Rouge orangé= Corail= portakal rengine çalan kırmızı

Rouge sorbier= Uvez ağacı kırmızısı

Rouge cerise= Kiraz kırmızısı,

Rouge fraise écrasée, rouge fraise: çilek kırmızısı.

Sebzelerle:

Rouge tomate= domates kırmızısı.

Bu arada yanlış adlandırma: kırmızı lahana: chou rouge, oysa gerçek rengi rouge-marron (mor).

Ocre rouge =Toprak kırmızısı

Rouge violacé=Koyu kırmızı Lie de vin: Şarap tortusu kırmızı, mora çalan kırmızı.

Rouge feu= ateş kırmızısı.

Rouge brique= Tuğla kırmızısı.

Vin rouge= kırmızı şarap.

Rouge acajou= maun kırmızı.

Rouge grenat= kahveye çalan kırmızı.

Rouge Magenta= mora çalan kırmızı ‘‘firfiri’’.

Kırmızının diğer tonlarına gelince;

Rouge écrevisse= Istakoz kırmızısı.

Rouge bismarck= kahverengiye çalan kırmızı.

Rouge de chine, Venise, Pompei... bunlar da ülke adlarıyla anılan kırmızılar.

Rouge cinabre= Ateş kırmızısı.

Rouge amarente=Kahverengiye çalan kırmızı.

Rouge de garance= kızılkök kırmızı.

Rouge de cadmium= Metal kırmızısı.

Rouge d’alizarine= kırmızı pigmentli.

Rouge purpurin= lâl rengini andıran.

Opéra=Rouge pourpre = ateş kırmızısı

Mercure rouge mercan kırmızısı. Rouge canelle=kahve –kızıl arası

Balzac’tan bir örnek:

Cette fraîcheur, rosée, ces couleurs purpurines décorent les joues de la femme (Balzac-Lambert) –pembemsi tazelik kadının lal yanaklarına yansiyordu-.

‘‘La peau purpurine de vos gentils souliers d’une rouge de glaïeuls’’.

Rengini Edirne’de dokunan bir kumaştan almış olan ‘‘rouge d’Adrinople’’ veya ‘‘Türk kırmızısı’’ denen bir kırmızı renk var.

Kırmızının internette bulduğum tonları o kadar farklı ki. Daha önce anmadıklarım: Cardinal, velours, sang de bœuf, ponceau, terracotta,

bourgogne, incarnat, acajou rouille, falur, capucine, nacarat vs. gibi kırmızı tonları var ki, bu kırmızılar Türkçeye al, koyu kırmızı, kızıl diye çevrilirken, özellikle kozmetik alanda kullanılan kırmızı tonları ise kimi zaman numarayla kimi zaman çeşitli adlarla anılıyor: Rustik kırmızı, sakura kırmızı, safari, günbatımı rusya kırmızısı, isot biberi kırmızısı, pas kırmızısı, Rus asıllık kozmetikçi Zoya'nın adıyla anılan Zoya kırmızısı, kanlı kırmızı, buğday kırmızısı.

Kimi zaman benzetme ve çağrışım yoluyla renkler anımsatılabiliyor.

“Gül kırmızısı” divan şiirinde değişik adlandırmalarla verilmiş: “Gulgûn-gülfem”.

Bir örnek: “Gulgûn öpücük” burada da derin tutku çağrıştırılıyor.

“Mezbaha rengi” “kan kırmızısı” veya “cehennem kırmızısı”, “couleur apocalyptique” olarak kullanılıyor.

Fruits vermeils= Olgunlaşmaya başlayan kızarmış meyveler.

“Vermeil” parlak kırmızı olarak da kullanılmış. Örnek: lèvres vermeilles: “Parlak kırmızı”, “lal kırmızısı dudaklar”. “La prêtresse au visage vermeil”=al yanaklı rahibe.

Empourpré-, pourprée için de Türkçe karşılık olarak “lal ve erguvan kırmızısı” verilmiş. Baudelaire'in “A une dame créole” şiirindeki “arbres tout empourprés” yi Erdogan Alkan “kızıl ağaç” diye çevirmiş.

Türkçe karşılığı yine lal kırmızısı- karmen kırmızısı diye verilen “carmin”, “carminée” var. Türkçe “lal kırmızı” diye verilmiş ama aralarında ton farkı olsa gerek.

“Ecarlate” için de durum aynı; o da lal rengi-, kıpkırmızı. Saraç şu örneği vermiş.

“En voyant sa faute dévoilée, il devint écarlate” Hatasını anlayınca kıpkırmızı kesildi.

-Vêtue d'une robe écarlate: kıpkırmızı gelinin peçesi

Kırmızı ve türevleriyle sürdürüyorum örnekleri.

Kırmızı-kızıl örneklerini verirken, Stendhal'ın **Le Rouge et le Noir**'ını anmamak mümkün değil. Nurullah Ataç'a göre **Kızıl ve Kara**; diğer çevirmen Vedat Gülsen Üretürk ve Reyhan Erturalp'a göre **Kırmızı ve Siyah**. Nurullah Ataç'a mükemmel çevirisine karşın bir küçük eleştiri.

Din adamlığı-klise ve askerlik mesleği arasında amaçlarına ulaşmak isteyen Julien, önce siyah giysileri seçmişken, sonra Napoléon dönemi askerlerinin giydiği “kırmızı” üniformaya ilgi duyar. O dönemin asker üniformaları kırmızı renkte. Ataç kızıl tercihini kullanmış. Öte yandan kilisesinin “cramoisi” kıpkırmızı perdelerini de tanımlarken “kızıl” olarak vermiş.

La belle église neuve qui ce jour là était parée de tous les rideaux cramois. Vedat Günyol “kızıl” yerine kırmızıyı- tercih etmiş.

“Cramoisi” ye bir başka örnek Paul Morand’dan:

“Tes professeurs de ski sont cramois en décembre.” (L’eau sous les ponts) (Köprüler altından geçen sular).

Burada kızıl yerine, “pancar gibi kıpkırmızı olurlardı” demek gerekir.

Kızıla bir başka karşılık da “empourpré”:

Baudelaire’den Erdoğan Alkan çevirisi, “Arbres tout empourpré” – “Kızıl ağaçlar” (A une dame Créole)

Bir başka yerde “rouge abattoir”- “kesilen-kan, fişkırان kan”.

Kan kırmızısına bir örnek- Mon nom est rouge.

Bordure rouge sang du tableau= Kan kırmızısı çerçeve.

Sa mantille et son voile rose et rouge – Pembe gelinteli kan kırmızısı peçe.

Charles Cros’tan bir örnek: Une fenêtre de sang vif. Kanlı-kırmızı pencere.

Koyu kırmızı-kan kırmızısı gibi tanımlamalar:

“rougeoyant” ve “sanglants” olarak da kullanılmış Fransızcasında.

Örnek; soluk güneş ışığı Hazine odasının koyu kırmızı, kan rengi kumaşları arasına indi

Les rayons pâles du premier soleil se glissaient dans la pénombre rougeoyant du Trésor.

Bir başka yerde “rougeoyant” kırmızısının karşılığı rose-pembesinin karşılığı olarak;

Rendue rougeoyant par le reflet-Kırmızısı gün ışığı,

Liquide rose -Pembemsi bir sıvı.

Rouge bildiğiniz gibi yanaklarda olunca “allık” diye çevriliyor.

-J'avais un peu de rouge au coin de la joue.

-Yanaklarında bir parça allık vardı.

Mavinin kırmızıya çevirisi: Mavi steak: Kırmızı et anlamında imiş.

-Şeytanca bir kırmızı.

-Un rire diabolique sur leurs lèvres rouges? -“Şeytanca dudaklarda bir gülümseme”:

Şeytanca sıfatı kırmızı için kullanılmış.

Kan Kırmızısı deyince aklıma bilimsel bir saptama geldi. Bilimsel gerçekler gerek çevirmen, gerek okur tarafından bilinmiyorsa yazı ve çeviri yanlış diye nitelendirilebilir. Örneğin Kan ille de kırmızı olmayabiliyor. Kurbağaların kanı mavi, kabuklu böceklerin kanı sarı imiş. Bir de renk yanılığısı olarak düşünebileceğimiz, yazarın, şairin psikolojik durumuna göre algılandığı "renk kaymaları var". Bir iki örnek:

Kara güneş- Batı kültüründe mutsuzluğu matemi simgelerken, tasavvuf düşüncesinde “Nur-u siyah” mutluluğu, huzuru simgeliyor. Paul Eluard'ın "la terre est bleue comme une orange" mavimsi portakal olarak gökyüzü.

Cahit Sıtkı Tarancı'dan:

Gala'nın yuvarlak yüzü portakal rengi saçları mavi gözleri evrene benziyor.

Aslında nitelemeler doğru. Denizlerle kaplı evrenin mavi rengi güneşin parıldayan ışınları ile portakal rengine dönüşüyor. Bir de Baudelaire'den: “je voudrais des prairies en rouges des arbres en bleu”. “Kırmızı çayırlar mavi ağaçlar görmek isterdim”. Kırmızı çayır, mavi ağaç, olağan dışı imge ve renk kullanımına örnek.

Bazı mantarlarda kırmızı renk egemenmiş-champignon- pézize écarlate= kırmızı mantar veya pezize coccinée= kırmızı gelin böceği mantar. Kırmızıya son vermek için bir kaç örnek daha: Venedik fushia, Burgonya, falu, Hollywood, galibarda kırmızı, İran kırmızısı. Bir iki fiil: rougir, vermillonner, carminer.” Le ciel se mit à carminer dans la lumière du couchant “Gün batımında gökyüzü kızardı-kızıllaştı-lâl rengine büründü”. Bernard Show'dan bir cümle. “L'Homme est seul animal qui rougisse.

C'est le seul animal qui ait à rougir de qqch "Bir şeyden kızaran tek kişi, tek hayvan vardır. O da insanoğlu." Kırmızı sıfatı ile yapılmış deyimleri de sıralayarak, sunumumun sonuna geliyorum. Etre dans le rouge: Mali yönden sıkıntıda olmak. Parasız kalmak, Etre rouge de honte: Utançtan kıpkırmızı kesilmek. Voir rouge: Çok sinirli olmak. Passer au rouge: Kırmızıda geçmek...

Daha çok kırmızı ile ilgili örnekleri sıralamaya çalıştım, zamanı göz önünde tutarak. Ne ki renklerle söylenecek o denli çok şey var ki, onlarla, diğer renklerle dansı bir başka araştırmaya bırakmak isterim. Sonuç cümlelerine geliyorum;

Deniz ve doğa tutkunu Sait Faik "çiçek ve balık adlarını bilmeyen hikâye yazamaz" demiş. Renklerle ilgili çalışması olan Beşir Ayvazoğlu da bu cümleye "renkleri" de eklemeyi önermiş. Ben de cümleyi biraz daha açarak, zenginleştirerek çeviri alanına getirdim. Çiçek, balık, kuş, böcek adlarına, renklere ve özellikle yerel kültürdeki adlandırmalara yabancı dilde karşılık bulmak ve de özellikle renk tonlarını aktarmak bir çevirmen için oldukça zorlayıcı bir uğraş. Çok ayrıntılı, uzun, çeviri öncesi çalışmayı gerektiriyor. En iyisi bu güçlükleri gözlemlemiş bir kişi olarak Cengiz Aymatov'un bir cümlesi ile öykü, roman yazarlarına, çevirmenlere de arka çıkabilirim: "İnsan herşeyi anlatamaz, zaten kelimeler de herşeyi anlatmaya yetmez". Sözcükler de yetersiz kalınca çevirilerde belki de kimi renkler solar, kimileri tam tersine ışıldar. Bu da çevirmenin işi ve sorumluluğu. Ayrıca da yaratıcılığı. Nereden bakılırsa bakılsın bu da çeviri ediminin güçlüğü. Burada tüm sorumluluğu ihanetle de suçlanabilen çevirmene - traditore trahire- yükleyerek sorunların üstesinden gelmek ya da sıyrılmak kolay iş. Yüzyıllar süresince renklerle gereği gibi başedemeyen insanoğlunun konumunu düşünerek çevirmenlere daha hoşgörülü yaklaşmak iyi ve gerekli bir yaklaşım biçimi değil mi?

KAYNAKLAR

- Ayvazoğlu, B. 1998. *Çiçek ve Renk Adlarına Dai*. Çukurova Üniversitesi Türkoloji Araştırma Merkezi.
- Moliner, C. 2011, *Les adjectifs des couleurs en français*. Revue Romane.
- Mollard-Despour, A. 2002. *Dictionnaire des mots et expressions de couleur: Le rouge*. Paris: CNRS Editions. Nouvelle éd.
- Pamuk, O. *Benim Adım Kırmızı*. İstanbul: İletişim Yayınları.

Pastoureau, M. 2003. *Les couleurs de notre temps*. C: Bonneton.

Pastoureau, M. 2008. *Noir. Histoire d'une couleur*. Ed, du Seuil.

Read, H. 1974. *Sanatın Anlamı*. Çev: Güner İnal. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Stendhal. 1961. *Le Rouge Et Le Noir* çev, Vedat Gülşen Üretürk. İstanbul : Ak Kitabevi; 2013. *Le Rouge Et Le Noir*. çev, Reyhan Erturalp. İstanbul: Dionis Yayınları.

Başvuru: 14.01.2015

Yayın Kabul: 05.04.2015